

Марица Д. Петровић<sup>1</sup>  
Универзитет у Новом Саду,  
Пољопривредни факултет,  
Департман за економику пољопривреде  
и социологију села  
Нови Сад (Србија)

316.64-053.6(497.113)  
*Оригинални научни рад*  
Примљен 03/11/2021  
Измењен 26/11/2021  
Прихваћен 27/11/2021  
doi: [10.5937/socpreg55-34775](https://doi.org/10.5937/socpreg55-34775)

Јована М. Чикић<sup>2</sup>  
Универзитет у Новом Саду,  
Филозофски факултет,  
Одсек за социологију  
Нови Сад (Србија)

## ОД ПАСИВНОСТИ ДО БОРБЕ ЗА ПРОМЕНУ: АКТИВИСТИЧКЕ АСПИРАЦИЈЕ МЛАДИХ ИЗ РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА ВОЈВОДИНЕ<sup>3</sup>

Сажетак: Већина младих у савременом српском друштву незаинтересована је за активизам. То доводи до њихове политичке атомизације, приватизације, израженијег осећања неприпадања, социјалне искључености. Како су млади у селу у већем ризику од социјалне искључености, поставља се питање какве су њихове праксе и спремност за активизам. Анализа активистичких аспирација младих у селу вршена је на основу података прикупљених полустандардизованим интервјуом на узорку од 500 испитаника (18–29 година) у десет села у Војводини. Резултати показују да се млади суочавају са бројним проблемима, да су их свесни, али ипак не учествују активно у њиховом решавању. Младе у селу карактерише политичка пасивност, праћена негативном проценом ефикасности сопственог деловања, као и осећањем друштвене немоћи.

Кључне речи: млади, рурална подручја, активизам, друштвена немоћ

### Увод

Младим људима се последњих деценија замера аполитичност и пасивност, не само код нас (Popadić, Pavlović, Mihailović, 2019), већ и у Европи и свету (Fieldhouse, Tranmer, Russell, 2007; Forbrig, 2005). С друге стране, свету је потребан активан (млад) човек који је укључен у друштвене процесе, заинтересован и спреман да дефинише и

<sup>1</sup> marica.petrovic@polj.uns.ac.rs

<sup>2</sup> jovana.cikic@ff.uns.ac.rs

<sup>3</sup> Средства за реализацију истраживања обезбеђена су од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (Уговор 451-03-9/2021-14/ 200117)

остварује не само личне, већ и друштвене циљеве. Што су друштва демократичнија, партиципација јавности у политичким процесима је значајнија (Dalton & Russell, 1996). Међутим, у савременим друштвима се мењају начини и путеви ангажовања у јавној сфери. Далтон и Клингеман (Dalton & Klingemann, 2007) наводе да облици ангажовања вођени елитом опадају, док расту спонтани облици самосталног ангажовања. По њима, то је рефлексивна трансформација начина на који се грађани односе једни према другима и својим заједницама, која доводи до померања граница политичког ангажовања. Нови стил активизма ставља већу контролу над политичким активностима у руке грађана, као и до све већег притиска јавности на политичке елите (Dalton & Klingemann, 2007). Реч је о процесу индивидуализације политике (Dalton & Russell, 1996) – грађани све мање зависе од партијских елита и друштвено структурисаних политичких мрежа, а све више доносе сопствене политичке одлуке на основу личних преференција и процене: „[...] уместо да зависе од структурираних и институционализованих облика политичког учешћа, све више грађана се окреће различитим методама директне демократије, од група у заједници до друштвених покрета. Оно што се развија је еклектичан и егоцентричан образац деловања грађана” (Dalton & Russell, 1996, str. 11).

Индивидуализација<sup>4</sup> је радикализована форма динамике модернизације 21. века, поред ризичног друштва<sup>5</sup> и космополитизације (Beck, 2011, str. 31). И у теорији светског ризичног друштва и у теорији рефлексивне модернизације<sup>6</sup> наглашава се да није проблем то што настају нове несигурности и опасности, већ што се руши идеја да се оне могу национално контролисати и то не захваљујући пропустима, већ већем и бољем знању. Бек индивидуализам савременог човека назива институционализованим. „Живети свој живот” постао је један од основних захтева: „[...] може се рећи да је дневна борба за аутономију сопственог живота постала колективно искуство света у којој се испољава нова врста резидуалне заједнице свих” (Beck, 2011, str. 294).

Нови друштвени покрети су израз политичког индивидуализма јер извиру из унапред датих антрополошки заснованих закона, групних припадности и нормативних очекивања. Такав облик индивидуализације не угрожава демократију, већ је омогућава. Демократија је израз „алтруистички схваћене, социјално свесне индивидуализације” (Beck, 2011, str. 31).<sup>7</sup> Нови приватизам глобализованог потрошачког друштва огледа се у специфичном односу младих према свету који их

<sup>4</sup> Индивидуализација као макросоциолошки феномен треба да се разликује од индивидуализма као личног става и преференције (Beck, 2007, str. 682).

<sup>5</sup> Бек (Beck, 2011) наводи и биографске ризике као једну од четири димензије глобалних ризика (поред еколошке кризе, глобалних финансијских ризика и опасности од тероризма).

<sup>6</sup> Индивидуа мора бити рефлексивна, тј. мора стално да преиспитује и усаглашава своја делања у друштвеном окружењу које се мења. Социјална рефлексивност у рефлексивној модерности значи да „појединци немају другог избора осим да бирају: избор је оно по чему они јесу” (Giddens, 1994; према: Zlatar, 2008, str. 166).

<sup>7</sup> Бек (Beck, 2011, str. 264) додаје да у савременим друштвима „све што покреће ризик и чини га непрозрачним [...] пребацује крајњу одговорност одлучивања на појединце, који су на крају остављени сами себи са својим парцијалним и пристрасним знањем, са неодлучношћу и вишеслојном несигурношћу”.

окужује, што се може описати као *млади – индивидуализација живота*, за разлику од некадашњег идеолошког односа еманципаторских и револуционарних покрета модерности *млади–прогрес*. Неки (Ule & Živoder, 2012, str. 330) истичу да је ова промена једна од кључних историјских девијација зато што доводи до стварања социјалне (политичке) анемије.

У овом контексту, можемо тумачити политичко понашање младих. Важно је напоменути да, иако млади генерално радије подржавају нове, неконвенционалне облике политичке партиципације (Norris, 2004; Spanning, Ogris & Gaiser, 2008), млади у Србији и даље значајно подржавају традиционалне форме политичког ангажовања, више него што је то случај у савременим западним друштвима (Čičkarić, 2007). Политички активизам младих је уочљив у оним сферама деловања које се њих лично тичу и/или у вези са решавањем локалних проблема. Заправо, активизам младих суштински не нестаје, већ добија нове форме (неформални или полуформални облици грађанског активизма) и фокусе (нпр. Социјално-еколошки активизам). Активизам младих је проблемски фокусиран. Поред тога, млади користе другачије канале комуникације. Друштвене мреже су донеле нову еру глобалног омладинског активизма – дигитални активизам – у којем млади свесно настоје да утичу на политике путем Твитера, Фејсбука и сличних платформи (Ruddock, 2015, str. 95). Друштвене мреже представљају неку врсту „издувног вентила” који младима може да пружи привид њихове укључености у политичке токове, изражавање мишљења и политичка становишта која можда нико неће ни чути (Patnam, 2008, str. 229).

Ако посматрамо савремено српско друштво, видећемо да су млади већином незаинтересовани за активизам како у сфери политике, тако и цивилног деловања уопште (Popadić, Pavlović, Mihailović, 2019). Притом, уочава се тенденција пораста апатије међу младима (Tomanović & Stanojević, 2015; Popadić, Pavlović, Mihailović, 2019). Одсуство интересовања и спремности на активизам свакако је повезано са израженим и растућим неповерењем младих у друштвене институције, посебно оне које су непосредно везане за доношење одлука и управљање (нпр. скупштина, влада, партије) (Tomanović & Stanojević, 2015; Popadić, Pavlović, Mihailović, 2019). То доводи до политичке атомизације младих (Tomanović & Stanojević, 2015) и повлачења у приватну сферу. Последично, такав став и одсуство активистичке праксе додатно отежавају друштвену позицију младих и доприносе њиховом осећају неприпадања и социјалној искључености.

Рурална подручја у Србији су оптерећена бројним структуралним и функционалним проблемима<sup>8</sup> који утичу на повећан ризик руралне популације од социјалне искључености (Свејић et al, 2010; Čikić & Vokić, 2014). Ово се посебно односи на рањиве друштвене групе у које се убрајају и млади у селу. С обзиром на то, у раду се анализирају обележја активизма младих у руралним подручјима. Основна је претпоставка да ову друштвену групу обележава одсуство праксе и спремности на активизам.

---

<sup>8</sup> Мисли се на следеће проблеме: а) рурална депопулација и сенилизација (Janković & Novakov, 2019; Miladinović, 2010), б) нефункционалност руралне економије (рурална незапосленост, нестабилност запослења, нижа примања, отежано генерисање нових радних места) (Bogdanov, 2015), в) губитак социјалне виталности и пад квалитета живота (Čikić, 2013; Čikić & Vokić, 2014).

Притом, то одсуство се јавља упркос њиховој свести о недостацима живота у селу. Такође, додатна је претпоставка да постоје разлике у пракси и спремности младих у селу на активизам у зависности од њихових општих демографских карактеристика.

## Методологија истраживања

Анализа обележја активизма младих из руралних подручја вршена је на основу емпиријских података који су прикупљени у истраживању у десет сеоских насеља у Војводини<sup>9</sup>. Узорак је формиран у два корака – у првом су одабрана села, а у другом испитаници. Сеоска насеља су узоркована на основу територијалног распореда, развијености општина којима припадају и популационе величине. Водило се рачуна о томе да се у узорку нађу села која припадају свим окрузима у Војводини, као и села која припадају свим категоријама према степену развијености<sup>10</sup>. Што се тиче популационе величине, из процедуре узорковања су изузета села са мање од 1000 становника, с обзиром на то да је у њима популација младих малобројна.<sup>11</sup>

У другом кораку је у сваком селу случајним узорковањем одабрано 50 испитаника старости од 18 до 29 година који имају пребивалиште у датом насељу (Табела 1). Пунолетство је узето као критеријум за утврђивање доње границе анализираних циљних група, јер се на тај начин задовољава формални принцип самосталности младог човека у одлучивању. С обзиром на то да у јавно доступним публикацијама пописа становништва није као посебна издвојена узрасна категорија младих од 18 година, детаљнија старосна стратификација није била могућа.

Подаци о активизму младих су прикупљени у оквиру ширег истраживања применом полустандардизованог интервјуа, чија је основа садржала укупно 107 питања. Питања којима су прикупљени подаци о активизму младих налазе се у склопу питања о обележјима њихове социјалне партиципације. Прикупљени подаци су анализирани применом одговарајућих статистичких метода.

## Резултати истраживања

Афективни доживљаји имају значајну улогу у креирању потребе младог човека за самоактуализацијом и из тог разлога представљају директан одраз самоперцепције и значајан индикатор спремности на активизам. Позитивне емоције представљају једно од доминантних расположења међу младима у руралним подручјима.

<sup>9</sup> Бешка, Чуруг, Војка, Нова Гајдобра, Лаћарак, Банатско Карађорђево, Велико Средиште, Јаша Томић, Мол и Доњи Таванкут.

<sup>10</sup> Четири села се налазе у општинама чији је степен развијености изнад републичког просека, три села су у општинама чији се степен развијености креће између 80 и 100% републичког просека, а још три су у општинама које су по степену развијености на нивоу од 60 до 80% републичког просека. Мера развијености у овом случају је вредност бруто домаћег производа у односу на вредности републичког просека.

<sup>11</sup> Популациона величина села из узорка креће се у интервалу од 1220 (Нова Гајдобра) до 10.368 становника (Лаћарак). Просечна величина одабраних села износи 4463 становника.

Три доминантне емоције јесу срећа, мотивисаност и амбициозност, често баш у тој комбинацији (Табела 2). Али, позитивне емоције се нису показале као утицајне на одлуку о активизму. Утврђено је да не постоји статистички значајна веза ниједне емоције и пола, док су године старости статистички значајно повезане са две негативне (забринутост и разочараност) и једном позитивном емоцијом (амбициозност).<sup>12</sup> За обе негативне емоције карактеристично је да се повећавају са годинама старости испитаника. С друге стране, амбициозност се показала најизраженијом након завршене средње школе или факултета (тј. у старосним групама 18–20 година и 24–26 година).

У анализи активистичких аспирација испитана је оцена самоефикасности, тј. поуздања у сопствене способности за спровођење неке акције. Резултати говоре да млади себе претежно виде као беспомоћне песимисте – чак 61,8% њих сматра себе немоћним да утичу на промене у свом окружењу, односно директно изражава негативне емоције и уверења по овом питању (немоћ, беспомоћност, помањкање смисла, аномичност, изолованост). Ово се може довести у везу са катастрофалним друштвеним догађајима<sup>13</sup> и тзв. ефектима епохе<sup>14</sup> који су погубно утицали на аспирације младих код нас (Mihailović, 2004, str. 24). Смањене могућности да се аспирације остваре доводе до њихове редукције – тако се млади прилагођавају стварности. Фрустрација се избегава тако што се као одбрамбени механизам прихвата компензација, а неостварљиви циљеви се замењују остваривим (Mihailović, 2004, str. 33). Шаксмит (Shucksmith, 2004) истиче да је осећај немоћи (у смислу одсуства способности контроле) често присутан код социјално искључених, посебно када је реч о важним друштвеним променама.

Своју немоћ да утичу на свет око себе испитаници углавном перципирају у односу на остатак друштва, сматрајући да их друштвено окружење (локално и глобално) онемогућава да својим деловањем утичу на промене:

*Немоћан сам да било шта променим јер живимо у друштву које је корумпирано и политички обојено, тако да смо најсличнији Ујанди, Ериџери и Сомалији и земљама Треће светске (м, 27–29).*

Одређени аспекти њихове алијенације нису настали из односа према самим себи, већ првенствено из односа према окружењу:

*Само на неке стварице, за веће промене сам немоћна (ж, 27–29, контролор).*

*Смајрам да могу да утичем на стварице промене у својој околини, али немам осећај да би се овде стварности могле некако променити набоље (ж, 24–26, студенткиња).*

<sup>12</sup> Забринутост ( $p=.031$ ,  $C=.132$ ), разочараност ( $p=.021$ ,  $C=.138$ ), амбициозност ( $p=.001$ ,  $C=.182$ ).

<sup>13</sup> Према аутору (Mihailović, 2004, str. 19), ту спадају тотална друштвена криза, пропаст Југославије, ратови, пропадање привредног система, пропадање друштвених институција и делатности, вредносно расуло и др.

<sup>14</sup> Догађаји и искуства која битно утичу на старосне групе и која доводе до сличних реакција и сличног понашања (Mihailović, 2004, str. 24).

*Немоћна за промене, јер се њаве вредности не цене* (ж, 24–26, студенткиња).  
*Ко ишти земљораднике за штиа?!* (м, 27–29, пољопривредник).

Они који сматрају да својим деловањем ипак могу да утичу на окружење, своје могућности за деловање виде у унутрашњој снази, сматрајући да им њихове личне особине дају снагу за промене, без обзира на препреке у друштвеној средини:

*Моћан сам* (м, 24–26, аутомеханичар).

*Моју. Ако радим, имаћу за животи, а ако не, онда немам* (м, 27–29, незапослен).

Иако нема статистички значајне разлике, мушкарци су показали више самопоуздања у могућност властитог утицаја на окружење. Присутне су и одређене узрастне разлике (иако не статистички значајне) – најмлађи и најстарији испитаници сматрају се најмање утицајним,<sup>15</sup> тј. истичу да располажу са најмање капацитета, прилика и канала за утицај. Најмлађи то објашњавају својим годинама, а најстарији обесхрабреношћу.

Визија младих о будућности Србије у наредних десет година изразито је негативна (Графикон 1), што се чита из њихових прогноза везаних за економску и политичку сферу, као и наставак и јачање негативних демографских трендова:

*Народски речено „црно, да црње не може бити“.* Мислим да ће се живети знајно лошије нешто сада. Предвиђам даљи и осејнији њад сџандарда ѓраћана, ѓорасџи коруџије и оџишџу анархију. Предвиђам даље џензије на Косову, Санџаку и Војводини, као и сеџесионистџичке џежње ових реџиона изазване лошим сџандардом ѓраћана који живе у њима. Такође мислим да ће се већина сџановнишџива из истџочне Србије и са јуџа ѓреселиџи у ѓрадске ценџиџре чиме ће догаџино бити оџџерећена инфрасџрукџуџра ѓоменуџиџх ѓрадова, шџио ће умањџиџи сџандард и квалџиџеџи живџоџа у њима. Тако долазимо до једноџ зачараноџ круџа да ће људи са села ѓушиџи ѓрадове и цела Србија ће бити конценџрисана у 3–4 ѓрада (Беоѓрад, Нови Сад, Ниш) (м, 27–29, незапослен).

*У ѓраћанском раџу* (м, 24–26, конобар).

*Беоѓрадски ѓашалук. Јер Србија нема већеџ неџријаџеља од себе саме* (м, 27–29, незапослен).

*Сада је џеџико, мислим да ће да буде још ѓоре. Мноџо се народ лаже, а нишџиа се конкретџно не види да се ради да буде боље* (м, 21–23, пољопривредник).

*Неће је бити. Сви Срби ће сџаџи ѓод једну шљиву* (м, 27–29, економџста).

С друге стране, тек сваки пети испитаник је оптимџста по питању будућности земље:

*Мање се краде у јавном секџору и еџфикасџији су ѓословање и деловање државе* (м, 24–26, студент).

*Видим нас на ѓраџу уласка у Евроџску унију са мноџо мањом незаџосленошћу и џолеранџниџим дрџишџвом* (ж, 18–20, незапослена).

<sup>15</sup> Међу испитаницима старости 18–20 година, чак 65% сматра да нема утицаја на дешавања у свом окружењу. Исто тврди и 64,9% испитаника узраста 27–29 година.

Проверено је постојање статистичке везе са полом и годинама и утврђена је значајна веза једино са полом, а коефицијент контингенције указује да је та веза слаба ( $p=.002$ ,  $C=.169$ ). Више мушкараца него жена је заузело конкретан став у вези са питањем будућности земље, док је међу младим женама већи број оних које не могу да донесу оцену или мисле да ће ситуација остати непромењена.

Без обзира на песимистичне прогнозе везане за будућност друштва у целини, млади су у очекивањима везаним за личну будућност показали много више оптимизма (чак 79,2% испитаника). Део ових „личних” оптимиста сматра да је њихова унутрашња снага јача од препрека на које наилазе у друштвеној стварности:

*Двајух мерим, једаред сечем. Ойрезан сам и не улећем у нейознајто. Верујем у себе. Немам йредрасуда (кулйуролошке йрироде) (м, 24–26, студент).*

*Зајто шйто сам млад и здрав, и желим да најредујем у сваком йојледу (м, 21–23, пољопривредник).*

*Зајто шйто верујем у себе и смайрам да својим ййрудом и радом моју йосшйићи мноо (ж, 18–20, студенткиња).*

*Надам се још увек да ћу йосао добйићи зајто шйто сам образована, а не йреко сйранке, или да йлајшйим радно местйо (ж., 24–26, студенткиња).*

Други свој оптимизам везују су за децу и породицу:

*Зајто шйто имам за која да се борим са недаћама које живојш носи (м, 27–29, пољопривредник).*

*Зајто шйто сам йо йрироде ойшймисйична, а йојошово сада када ћу ускоро добйићи и друо дејше, нема месйа йесимизму! (ж, 27–29, незапослена).*

*Надам се да ћу усйеји да наћем йосао у својој сйруци. Имам двоје дивне деце и мени је йто сасвим довољно (ж, 21–23, студенткиња).*

*Имам о коме да водим рачуна и не смем да будем йесимисйа, нишйи желим (ж, 27–29, домаћица).*

Статистичка повезаност осећања оптимизма/песимизма и пола испитаника није утврђена, али је присутна у односу на узраст. Песимизам у вези са очекиваном будућношћу расте са годинама – како се млади суочавају са конкретним животним проблемима и могућностима њиховог решавања, тако се њихова вера у бољу будућност смањује ( $p=.001$ ,  $C=.183$ ). Они који песимистички виде своју будућност најчешће наводе да је то због очекиване лоше ситуације у читавом друштву:

*Зајто шйто и када завршйим факулйетй и наћем йосао (ако је йо мојуће), не моју да живим од йлајше јер је мала!!! (м, 27–29, студент).*

*Збој sweошйше кризе, високе сйоје незајосленосшйи, сйромашйива... Ниједан сйуденйш данас не може да йаранйује за своју будућносйш, зајослење, осим уколико нема „дебелу” везу. А и шйо је рејшкосйш (ж, 24–26, студент).*

*Зајто шйто се ни не назире неко боље време и нормалније; немам йојма на шйа ће све йо изаћи, али најбоље канда сйурно неће (м, 24–26, пољопривредник).*

Младе највише интересују теме/проблеми из њиховог свакодневног живота, те се непосредно окружење види као простор у којем се могу најпре покренути. Највећи

проблем са којим се млади у селу сусрећу је немогућност запослења (40,2% испитаника). Поред тога, у најзначајније проблеме са којима се сусрећу, млади у селу убрајају: одсуство услова за реализацију друштвеног живота (10,4%), безвољност, неамбициозност и незаинтересованост младих (9%), лош материјални и социјални положај младих на селу (8,6%) и недостатак основних услова за живот (7,6%).<sup>16</sup> Присутне су одређене разлике у перцепцији проблема у зависности од пола и старости<sup>17</sup> – девојке су мање заступљене међу младима који наводе немогућност запослења као кључан проблем (46,3%), док оне саме чешће као проблем истичу немогућност реализације друштвеног живота (56%) и немогућност адекватног школовања (66,7%). Све остале проблеме чешће истичу момци. Са порастом година старости, испитаници чешће истичу немогућност запослења, незаинтересованост младих за пољопривреду, као и безвољност младих у селу<sup>18</sup> као главне проблеме. Они који се и даље школују у највећем броју случајева указују на отежане услове образовања младих на селу. Најмлађи испитаници као један од највећих проблема виде то што у селу нема довољно адекватних садржаја за друштвени живот.

Главне проблеме могуће је груписати у три основне категорије. Првој припадају они проблеми који произилазе из особина младих у селу. Испитаници овде указују на необразованост/нестручност младих, недостатак амбиција, њихову малодушност, лењост, огорченост:

*Највећи проблем је што млади људи који се не баве пољопривредом (не желе, а имају могућности) су само у малом проценту амбициозни и усьеју нешто у животи, док велики број њих очекује да ће их породица целој животи издржавати. У њиховом селу нестручни, ја раде послове који нису довољно плаћени, а и те послове је тешко наћи (м, 24–26, пољопривредник).*

*Лењост, неваљаност, мрзовоља, ограниченост, досада... (ж, 24–26, студенткиња).*

Један део испитаника ове негативне особине младих у селу повезује са претераном родитељском заштитом.<sup>19</sup>

Другој групи проблема са којима се суочавају млади у селу припадају они који су изазвани екстерним чиниоцима:

<sup>16</sup> Поред ових, млади у селу наводе и следеће проблеме: а) незаинтересованост за бављење пољопривредом, б) лоши услови за школовање и едукацију, као и генерална недовољна образованост младих у селу, в) лоше саобраћајне везе са градским центрима, г) малограђанштина и примитивизам, д) ниске зараде у пољопривреди, њ) раширена употреба алкохола и дроге, е) притисак од стране родитеља за бављење пољопривредом, ж) проналазак брачног партнера. Свега 2,4% испитаника сматра да млади на селу немају проблеме.

<sup>17</sup> Наиме, пол и перцепција проблема младих налазе се у статистички значајној вези слабе јачине ( $p=.000$ ,  $C=.275$ ), а у односу на пол поједини проблеми се перципирају као најважнији. Перцепција највећих проблема сеоске омладине и године старости налазе се у статистички значајној вези средње јачине ( $p=.000$ ,  $C=.381$ ).

<sup>18</sup> Наведено у највећем броју случајева код испитаника најстарије категорије (27–29 година).

<sup>19</sup> *Превелика заштити од родитеља, нема осећаја одговорности, нема амбиција... (м, 24–26, бравар).*



1. Зајлуженост медијским извештавањем, традиционализмом, национализмом, културолошком деградацијом, површним сензационализмом, материјализмом, партијском пријадношћу, лажним ауторитетима; 2. мало прилика за најредак (јер је скуј у сваком поједу); 3. слаба социјализација и солидарност омладине; 4. слабе прилике за зајослење (као и лоша права радника); 5. не постоји искреност шћо било каквих друштвених и омладинских иницијатива (све је полијизовано); 6. нико ником не верује (ако се планира неки пројекат); 7. васпштање је домашизовано (нема размишљања нишћ кришћкој осврћи) (м, 24–26, студент).

Трећој групи припадају проблеми интерног типа, тј. они који произилазе из самог начина живота у селу:

*Овде је живешћ веома шешко, пацови и мишеви, жабе, свиње са кљовама, и нема више младих људи. Све саме барабе* (м, 24–26, занатлија).

*Алкохол, друштвене мреже, недостатак радних месћа, новац...* (м, 27–29, медицински техничар).

*Уклопшћ се у средину, изразити сошћвено мишљење без ушћцаја сшаријих, ушћовања из села у град збој школовања, демографска изолација (млади из села – млади из града) ишћ.* (ж, 18–20, ученица).

Испитаници махом нису задовољни тиме како наше друштво решава проблеме младих у селу (Графикон 2).<sup>20</sup> Међутим, ма колико били незадовољни тренутним стањем, већина испитаника није спремна да активно узме учешћа у решавању проблема који се њих директно тичу<sup>21</sup> (58,0% испитаника истиче да се не би лично ангажовали у решавању проблема младих у свом селу). Реч је о, на неки начин, парадоксалној ситуацији – ни свест о проблемима нити директно трпљење њихових последица не резултира активизмом младих у селу. То упућује на изражену социјално-психолошку апатију младих, одсуство вере у снагу и моћ свог деловања. Негативан доживљај сопствених активистичких потенцијала (сумираних у ставу „ма, нема сврхе“) последица је:

- перцепције расположивих средстава и подршке потребних за акцију (*Зашо шћо смашрам да у самом селу не бих мојао нишћ сам да пошћнем. Пошћерна је помоћ и са сшране, из града, ошшћине и државе пре свеја* [м, 27–29, радник]. *Не, збој шоја шћо су људи шћакви да никад не би разумели и на прави начин схвашћли ваше залањање и жршћвовање, већ би шо било пошћешно пошћумачено*

<sup>20</sup> Додатне анализе су показале да је присутна једино статистички значајна разлика, али слабе јачине, у степену задовољства решавањем проблема младих на селу према полу ( $U=28041$ ,  $z=-2.068$ ,  $p=.039$ ,  $r=.092$ ). Статистички значајне везе између задовољства решавањем проблема младих у селу и година старости, иако првобитно утврђене Крускал-Волисовим тестом ( $p=.024$ ), касније нису потврђене (Бонферонијевим прилагођавањем ова статистичка веза се губи јер  $\alpha=.0082$ ). Исто је и у случају радне активности ( $p=.010$ ,  $\alpha=.002$ ). Тестови показују да нема статистички значајне везе ни са степеном образовања.

<sup>21</sup> Утврђено је да не постоји статистички значајна повезаност спремности на ангажовање са полом, годинама, радном активношћу, брачним стањем. Показало се да, што се тиче спремности на ангажовање, постоји статистички значајна веза једино са степеном образовања, при чему је она слабог интензитета ( $p=.051$ ,  $C=.165$ ).

[м, 24–26, магационер]. *Не, зајто шїто немамо одређен број људи и њодришку за решавање свих љроблема младих* [ж, 21–23, вешерка]);

- ранијих активистичких искустава (*Не. Пробао и не вреди.* [м, 27–29, електро-техничар]);
- личне животне ситуације и планова за будућност (*Зајто шїто имам љревише личних љроблема, ља немам снаје за решавање хаоса!* [ж, 24–26, незапослена]. *Не. Планирам да одем одавде* [ж, 18–20, ученица]. *Немам времена јер издржавам двоје деце...* [м, 27–29, незапослен]);
- одсуства жеље да се прихвати одговорност (*Не. Не љрихваћам љу одљоворностљ* [м, 18–20, незапослен]. *Не, зајто шїто не волим да решавам љуђе љроблема* [м, 27–29, незапослен, ФТН]);
- схватања улоге других у решавању проблема младих (*Посљоје сљручна лица за љто* [ж, 18–20, ученица]);
- перцепције општих друштвених прилика, тј. системске подршке институција (*Не, зајто шїто свако ањажовање нема никакву љодришку друшљва* [ж, 24–26, студенткиња]; *Не, зајто шїто нећу да будем члан ниједне љарљије* [м, 24–26, конобар]; *Зајто шїто мислим да љреба још сљто љодина да љрође, ако неко крене сада да се љруди за љроблема младих на селу, да им буде боље и љочну да ослїају у својим селима.* [м, 24–26, пољопривредник]).

Тако млади све дубље упадају у зачарани круг безизлазности, а њихов положај и перцепција сопствене моћи постају типичан израз самоограничавања компетенција због интернализованих инхибиција (Tomaniović & Ignjatović, 2004). Уједно се тиме потврђује, али и продубљује социјална искљученост младих у селу.

С друге стране, они који показују интересовање и спремност за активизам (42%) углавном истичу како би радо били извршиоци, али не и креатори неке акције; не покрећу иницијативу, иако би радо учествовали у њеној реализацији (*Ако би љосљојао неки љројрам за унајређење младих људи, сљурно бих изашао у сусрећ* [м, 24–26, бравар]). Главни разлози који их опредељују за активизам су:

- личне амбиције (*Да, зајто шїто сам амбициозна и мислим да млади са села заслужују боље услове живоља нељ шїто су љренуљни и зајто шїто би љто знали да цене* [ж, 18–20, незапослена]);
- бољи живот будућих генерација (*Да, ради самољ себе, али и ради будућих нарашљаја и своје будуће деце* [м, 21–23, приватни предузетник]);
- личне одговорности према другима/заједници (*Осећам се одљоворним да ако љримељим љроблем, а мислим да знам како би ља љочео решаваљи, љто и урадим* [м, 24–26, студент]; *Борећи се за ољшље добро, боримо се и за лично добро* [м, 24–26, просветни радник]; *Да бих учинио бољим живољ младих, деце и свих који живе у селу* [м, 27–29, пољопривредник]).

За неке, активизам јесте могућ, али само под одређеним условима (нпр. довољно слободног времена, непосредна лична корист, старији узраст).

На питање шта би требало учинити како би се смањило/спречио одлазак младих из села, највише испитаника је одговорило да је неопходно обезбедити боље могућности за запослење (39,2% испитаника), тј. веће шансе за проналажење и задржавање посла у селу, али и више подстицаја за развој пољопривреде (48%):

*Требао би да се отвори нека фирма за прераду пољопривредних производа, млекара, иако би млади људи остали на селу јер би имали иде да раде и да зараде илаиу и да имају добре услове за животи. У нашем селу (Јаша Томић – прим. аут.) је радила фирма, ковачница која је запошљавала око 500 радника. Она је протаиа и заворена. Било је још ири велике фирме које су иакође протаије. Радници су остали без посла и заио најуишају село. Велика је ирешка иио су ове фирме протаије и заворене (м, 21–23, пољопривредник).*

*Дати моућности развоју соиственои бизниса, смаиити иаиирологију око исиих, даии субвенције... (м, 24–26, студент).*

Поред тога, испитаници сматрају да би требало обезбедити боље услове живота у селу уопште (14,4%). Притом, живот у селу често упоређују са градским животом:

*Омоућити им све иио људи у ираду имају, а људи на селу немају: иосао, образовање, слободу иовора и изражавања, веће илаије у односу на ирад иид. (м, 21–23, приватни предузетник)*

*Све, од А до Ш (ж, 18–20, студенткиња).*

*Требао би заиосити омладину, омоућити им боље услове за животи, бављење сиром или неке друје обавезе. Укључити их у активно одлучивање, ииша иреба и како иобошати услове животиа (м, 24–26, магационер).*

*Једнак иирейман ирема ираду и селу. Ако они из ирада моу да се изборе за ирава и иииребе како њиховои краја, иако и ирада, ио се мора омоућити и нама на селу... Услове за животи ћемо сами створити и ио иако да се може десити обрнуи процес – из ирада у село (м, 24–26, просветни радник).*

Остали предлози за побољшање положаја младих у селу и њиховостанак су: омоућити боље друштвени живот и забаву, омоућити боље услове за школовање, покренути људе, дати већа политичка овлашћења сеоским заједницама, променити државне политике према селу, више улагати у село, стимулисати развој сопственог бизниса и побољшати саобраћајне везе са градским центрима.<sup>22</sup> Уочава се да структура предлога кореспондира са структуром идентификованих проблема са којима се млади у селу суочавају. Сваки десети испитаник је мишљења да се одлазак младих из села не може и не треба спречавати, као и да не треба учинити ништа.<sup>23</sup>

## Закључак

Резултати истраживања су потврдили почетну општу, као и посебне хипотезе. Млади људи из руралних подручја у више од половине случајева сматрају себе

<sup>22</sup> Не постоји статистички значајна веза између структуре и пола, година и степена образовања. Статистички значајна веза средње јачине установљена је са радном активношћу ( $p=.000$ ,  $C=.480$ ), где је интересантно да предлог боље могућности запослења дају у највећем броју случајева запослени, а незапослени су у највећем броју изразили мишљење да је у селу неопходно створити боље услове за живот.

<sup>23</sup> Нишита, дао бои да сви оду у ирад! (м, 27–29, незапослен). Не верујем да би се ииша моило учинити, иошито ио није само ироблем Србије, већ целои свеиа. Омладина не воли да живи на селу. Млади ће увек одлазити са села, хтели ви ио или не (м, 27–29, незапослен).

немоћним да утичу на промене у свом окружењу. Не могу се, међутим, сви ови ставови приписати ниској оцени самоефикасности, јер се уочава да део инхибиција потиче и из проблема друштвеног окружења (којег млади виде као корумпирано и у кога немају поверење). Без обзира на разлоге, девојке себе сматрају мање моћним у односу на момке у преузимању оваквих акција. Такође, примећено је да са годинама старости расту разочарање и забринутост.

Млади људи у селу суочавају се са бројним проблемима, од којих посебно истичу немогућност запослења, неусловност за реализацију друштвеног живота, као и проблем безвољности, неамбициозности и незаинтересованости младих. У њиховим локалним заједницама им смета малограђанштина и примитивизам. Сматрају да млади у руралним заједницама имају слабије социјалне шансе. У највећем броју случајева нису задовољни тиме како друштво решава проблеме са којима се суочавају. Међутим, ма колико били незадовољни тренутним стањем, испитаници нису показали значајнију спремност за социјални активизам и партиципацију у решавању проблема.

Добијени налази одговарају резултатима претходних савремених истраживања (Томановић & Станојевић, 2015; Попадић, Павловић, Милаиловић, 2019), као и оних из социјалистичког периода (Šiber, 1977). Иако би се могло очекивати да је у социјалистичком раздобљу активизам младих у селу био израженији (због другачијег система вредности у којем колективитет и даље има предност над индивидуалним), то није случај. Политички активизам младих у селу крајем 1970-их (и формални и неформални) био је „прилично слаб” (Šiber, 1977, стр. 185). Млади у селу су веома ретко разговарали о политици са члановима породице и пријатељима, док су нешто чешће о друштвеним темама говорили са колегама на послу или у школи (Šiber, 1977). Ово указује на то да је политички активизам младих у селу у периоду социјализма чешће био партијски диригован, а ређе био израз њихове аутентичне потребе.

Млади у селу се данас у највећем броју уклапају у модел политичке пасивности<sup>24</sup> – дакле, код њих је присутно одређено интересовање, праћено (делимично) изграђеним ставовима о одређеним друштвеним проблемима, али углавном не постоји спремност за деловањем. Ово може да се објасни њиховим неповерењем у политички систем, односно друштвене институције уопште, али и осећајем политичке инфериорности, тј. непоседовањем политичке моћи која може да им обезбеди утицај на доношење одлука и креирање политика.

На основу наведеног, можемо да закључимо да младе у селу мучи недостатак аутентичности, испуњености и остварености. Самооутуђење се схвата као општи доживљај промашености, влада незадовољство собом и својим животним путем, губљење животног елана, доживљај постварања, празнине и бесмисла (Kuzmanović et al., 1988, стр. 76). То нас доводи до тога да се потреба младих за самоактуализацијом најчешће задовољава на нивоу самопромоције.

Актуелна пракса активизма младих у руралним подручјима на неки начин има обележја „зачараног круга” – наиме, резултати истраживања су потврдили да

<sup>24</sup> Барнс и Касе (Barnes & Kasse, 1979; према: Душанић, Лакић, Турђачанин, 2017, стр. 38) комбиновањем политичког интереса појединаца и њихове оријентације на деловање издвојили су четири модела политичког деловања (Схема 1).

се млади суочавају са бројним проблемима и препрекама у њиховом решавању. То отежава и додатно успорава њихову транзицију у одраслост. Одлагање преласка са једне „животне степенице” на другу (додатно) изазива осећај незадовољства, разочараности и беспомоћности, што само појачава пасивизацију и приватизацију младих<sup>25</sup>. Последично, пасивизација само појачава проблеме са којима се млади суочавају.

С обзиром на то да су (не)формални облици грађанског активизма у решавању локалних, свакодневних проблема „малог” човека у експанзији у односу на традиционални политички активизам, поставља се питање адекватности актуелне политичке социјализације младих. Младима су данас потребни нови и другачији облици политичке социјализације, који се више заснивају на личним слободама и правима<sup>26</sup>. Суштина такве социјализације била би у томе да се савремени концепт грађанина, под којим се подразумевају одређена грађанска, политичка и социјална права и обавезе (Čičkarić, 2006, str. 51), адекватно приближи младим људима.

Битно је још напоменути да колика год била спремност младих из руралних подручја да се укључе у решавање проблема, таква врста локалног ангажовања не би била довољна. Локалне заједнице немају довољно нити политичке моћи нити капацитета и ресурса да саме воде такве борбе без подршке адекватне регионалне и националне политике.

---

<sup>25</sup> С тим у вези може да се закључи да нешто израженији лични оптимизам младих може да се тумачи као додатна потврда приватизације живота, односно стварања сопственог микросвета, самоизолације као одбрамбеног механизма од нимало ружичасте руралне стварности.

<sup>26</sup> У том смислу требало би да се размисли о томе који и какав облик изражавања политичког мишљења и политичке воље и ставова би био по мери младог савременог човека, пошто се по неком општем тренду успаваних и незаинтересованих бирача види одређени помак од изборног одлучивања на основу страначких друштвених група. Потребан је индивидуализованији и ка унутра оријентисан стил политичког избора.

Marica D. Petrović<sup>1</sup>  
University of Novi Sad,  
Faculty of Agriculture,  
Department of Agricultural Economics and Rural Sociology  
Novi Sad (Serbia)

Jovana M. Čikić<sup>2</sup>  
University of Novi Sad,  
Faculty of Philosophy,  
Department of Sociology  
Novi Sad (Serbia)

## FROM PASSIVITY TO THE STRUGGLE FOR CHANGE: ACTIVIST ASPIRATIONS OF THE YOUTH FROM THE RURAL REGIONS OF VOJVODINA<sup>3</sup>

*(Translation In Extenso)*

**Abstract:** The youth in modern Serbian society is mostly uninterested in activism. That leads to their political atomization, privatization, more pronounced feeling of not belonging, and social exclusion. Since young people in villages are at a higher risk of social exclusion, a question arises as to the nature of their practices and readiness for activism. The analysis of activist aspirations of the village youth was performed on the basis of the data collected by a semi-standardized interview on the sample of 500 respondents (aged 18–29) in ten villages in Vojvodina. The results show that young people encounter numerous problems and are aware of them, but they do not take active part in their resolution. Village youth is characterized by political passivity, accompanied with the negative assessment of the efficiency of own action, as well as the feeling of social weakness.

**Keywords:** youth, rural regions, activism, social weakness

### Introduction

In the past few decades, young people have been criticized for being apolitical and passive, not only in our country (Popadić, Pavlović, Mihailović, 2019), but also in Europe and throughout the world (Fieldhouse, Tranmer, Russell, 2007; Forbrig, 2005). On the other hand, the world needs an active (young) man involved in social processes, interested and

---

<sup>1</sup> marica.petrovic@polj.uns.ac.rs

<sup>2</sup> jovana.cikic@ff.uns.ac.rs

<sup>3</sup> The funds for the realization of the research were provided by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia (Agreement 451-03-9/2021-14/ 200117)

ready to define and achieve both personal and social goals. The more democratic societies are, the more significant participation of the public in political processes is (Dalton & Russell, 1996). However, in modern societies, methods and paths of engagement in the public sphere are changing. Dalton and Klingemann (2007) observe that elite-guided forms of engagement are declining, while spontaneous forms of independent engagement are on the rise. According to them, that is the reflection of the transformation of the ways in which citizens treat one another and their communities, thus leading to shifting boundaries of political engagement. The new style of activism puts greater control over political activities into the citizens' hands, while there is an increasing public pressure on political elites (Dalton & Klingemann, 2007). This is the process of politics individualization (Dalton & Russell, 1996) – citizens depend less on party elites and socially structured political networks and increasingly make their own political decisions based on their personal preferences and assessment: “[...] instead of depending on structured and institutionalized forms of political participation, a larger number of citizens turn towards different methods of direct democracy, from groups in the community to social movements. What develops in that manner is an eclectic and egocentric pattern of citizens' action” (Dalton & Russell, 1996, p. 11).

Individualization<sup>4</sup> is a radicalized form of the dynamics in the 21<sup>st</sup>-century modernization, apart from the risk society<sup>5</sup> and cosmopolitization (Beck, 2011, p. 31). Both the theory of the world risk society and the theory of reflexive modernization<sup>6</sup> emphasize that the problem is not contained in the appearance of new insecurities and dangers, but in the fact that the idea of their national control is being destroyed, not due to failures, but due to greater and better knowledge. Beck refers to modern man's individualism as institutionalized. “Living one's own life” has become one of the basic requirements: “[...] It would be only a slight exaggeration to say that a daily struggle for a life of one's own has become the collective experience of the Western world; it expresses the remnant of our communal feeling” (Beck, 2011, p. 294).

New social movements are an expression of political individualism because they derive from the pre-defined anthropologically founded laws, group affiliations and normative expectations. Such form of individualization does not threaten democracy, but enables it. Democracy is an expression of “altruistically understood, socially conscious individualization” (Beck, 2011, p. 31).<sup>7</sup> New privatism of the globalized consumer society is reflected in the specific attitude of young people to the surrounding world, which may be

---

<sup>4</sup> Individualization as a macrosociological phenomenon should be distinguished from individualism as a personal attitude and preference (Beck, 2007, p. 682).

<sup>5</sup> Beck (2011) also lists biographical risks as one of four dimensions of global risks (apart from the ecological crisis, global financial risks and terrorism threat).

<sup>6</sup> An individual must be reflexive, i.e. must constantly reconsider and harmonize his/her activities in the changing social environment. Social reflexivity in reflexive modernity means that “individuals have no other choice but to choose: we choose how to be” (Giddens, 1994; according to Zlatar, 2008, p. 166).

<sup>7</sup> Beck (2011, p. 264) adds that in contemporary societies “everything that creates risk and makes it incalculable [...] transfers ultimate decision-making responsibility to individuals, who are in the end left to themselves, with their partial and biased knowledge, with indecisiveness and multi-layered uncertainty”.

described as *youth – life individualization*, in contrast to the former ideological attitude of the emancipatory and revolutionary modernity movement *youth – progress*. Some authors (Ule & Živoder, 2012, p. 330) stress that this change is one of the key historical deviations because it leads to the creation of social (political) anaemia.

In this context, we may interpret young people's political behaviour. It is important to note that, although young people generally tend to support new, unconventional forms of political participation (Norris, 2004; Spanring, Ogris & Gaiser, 2008), young people in Serbia still substantially support traditional forms of political engagement, more than it is the case in modern Western societies (Čičkarić, 2007). Young people's political activism is visible in those spheres of action that concern them personally and/or refer to the resolution of local problems. In fact, youth activism essentially does not disappear but assumes new forms (informal or semi-formal forms of civil activism) and focuses (e.g. social-political activism). Youth activism is focused on problems. In addition, young people use different communication channels. Social media have brought a new era of youth activism – digital activism – in which young people consciously strive to influence politics through Twitter, Facebook and similar platforms (Ruddock, 2015, p. 95). Social media are a type of an “exhaust valve” that can provide young people with the impression of their involvement in political trends, expression of opinions and political viewpoints that may not be heard by anyone (Patnam, 2008, p. 229).

Looking at contemporary Serbian society, we will see that young people are mostly uninterested in activism both in the sphere of politics, and in the sphere of civil action in general (Popadić, Pavlović, Mihailović, 2019). In addition, there is a tendency of increasing apathy among youth (Tomanović & Stanojević, 2015; Popadić, Pavlović, Mihailović, 2019). The absence of interest and readiness regarding activism is definitely related to the pronounced and increasing distrust of youth in social institutions, particularly those that are directly involved in decision-making and governance (e.g. parliament, government, political parties) (Tomanović & Stanojević, 2015; Popadić, Pavlović, Mihailović, 2019). It causes political atomization of young people (Tomanović & Stanojević, 2015) and their retirement to the private sphere. Consequently, this attitude and the absence of activist practice further aggravate the social position of young people and contribute to their feeling of not belonging and social exclusion.

The rural regions in Serbia are encumbered by numerous structural and functional problems<sup>8</sup> that expose rural population to a risk of social exclusion (Cvejić et al, 2010; Čikić & Bokić, 2014). This particularly refers to vulnerable social groups, including village youth. Taking this into account, the work analyzes the features of youth activism in rural regions. The basic assumption is that this social group is characterized by the absence of practice and readiness for activism. Moreover, such absence is present despite their awareness of deficiencies of the village life. In Another assumption is that there are differences in youth practice and readiness for activism depending on their general demographic characteristics.

---

<sup>8</sup> The following problems are taken into account: a) rural depopulation and senilization (Janković & Novakov, 2019; Miladinović, 2010), b) non-functioning rural economy (rural unemployment, job instability, lower income, aggravated generation of job vacancies) (Bogdanov, 2015), c) loss of social vitality and declining quality of life (Čikić, 2013; Čikić & Bokić, 2014).



## Research methodology

The features of youth activism in rural regions were analyzed on the basis of empirical data collected in the research in ten rural settlements in Vojvodina<sup>9</sup>. The sample was formed in two stages – in the first, the villages were selected, and in the second – the respondents. The rural settlements were sampled according to their territorial layout, development of their respective municipalities and population size. It was ensured that the sample should include the villages that belong to all districts in Vojvodina, as well as those villages that belong to all categories according to the development degree<sup>10</sup>. As for population size, the sampling procedure omitted the villages with fewer than 1,000 inhabitants because of the small number of young people in them.<sup>11</sup>

In the second stage, each village was randomly sampled to select 50 respondents aged between 18 and 29 with the place of residence in the given settlement (Table 1). The age of maturity was taken as the criterion for determining the lower limit of the analyzed target group, because in that manner the formal principle is fulfilled of young man's independence in decision-making. Since publicly available information about the population census does not distinguish as separate the age category of youth up to the age of 18, no detailed age stratification was possible.

The data about youth activism were collected within a broader study, by applying a semi-standardized interview, the basis of which contained 107 questions in total. The questions that served to collect data about youth activism are within the questions about the features of their social participation. The collected data were analyzed by the application of adequate statistical methods.

## Research results

Affective experiences play a significant role in creating young man's need for self-actualization, and that is the reason why they constitute a direct reflection of self-perception and an important indicator of readiness for activism. Positive emotions are one of the dominant moods among young people in rural regions. Three dominant emotions are happiness, motivation and ambition, often exactly in that order (Table 2). However, positive emotions have not proved to be influential on the decision regarding activism. It has been established that there is no statistically significant relation between any emotions and sex, while age is statistically significantly related to two negative emotions (concern and disappointment) and one positive emotion (ambition).<sup>12</sup> Both negative emotions are

---

<sup>9</sup> Beška, Čurug, Vojka, Nova Gajdobra, Lačarak, Banatsko Karadorđevo, Veliko Središte, Jaša Tomić, Mol and Donji Tavankut.

<sup>10</sup> Four villages are situated in the municipalities with the development degree above the Republic average; three villages are in the municipalities with the development degree ranging from 80% to 100% of the Republic average, while other three villages are in the municipalities with the development degree of 60–80% of the Republic average. The measure of development in this case is the value of gross domestic product as compared to the values of the Republic average.

<sup>11</sup> The population size of the villages in the sample ranges from 1,220 (Nova Gajdobra) to 10,368 inhabitants (Lačarak). The average size of the selected villages is 4,463 inhabitants.

<sup>12</sup> Concern (p=031, C=132), disappointment (p=021, C=138), ambition (p=001, C=182).

characterized by an increase with the respondents' age. On the other hand, ambition has proved to be most pronounced after secondary school or faculty graduation (i.e. in age groups 18–20 and 24–26 respectively).

The analysis of activist aspirations has examined the assessment of self-efficiency, i.e. confidence in own abilities for undertaking an activity. The results show that young people mainly see themselves as helpless pessimists – as many as 61.8% of them considers themselves incapable of affecting changes in their environment, i.e. they directly express negative emotions and beliefs regarding this matter (weakness, helplessness, lack of sense, anomie, and isolation). This can be associated with disastrous social events<sup>13</sup> and so-called epoch events<sup>14</sup> with a destructive influence on youth aspirations in our country (Mihailović, 2004, p. 24). Decreased opportunities for realizing aspirations lead to their reduction – that is how young people adjust to reality. Frustration is avoided by accepting compensation as a defence mechanism, while replacing unattainable goals by the attainable ones (Mihailović, 2004, p. 33). Shucksmith (2004) points out that the feeling of weakness (in terms of the absence of the control ability) is often present among the socially excluded, particularly speaking of important social changes.

The respondents perceive their inability to affect the world around them mostly in relation to the remaining society, finding that the social environment (local and global) prevents them from affecting changes through their action:

*I am unable to do anything because we live in the corrupted and politically coloured society, so that we are most similar to Uganda, Eritrea and Somalia, and Third World countries* (man, 27–29).

Certain aspects of their alienation have not derived from the attitude to themselves, but primarily from the attitude to the environment:

*Only some small things, but I am unable to make greater changes* (woman, 27–29, controller).

*I find I can affect small changes in my environment, but I don't feel that reality could change for better here* (woman, 24–26, student).

*I am unable to make changes because true values are not appreciated* (woman, 24–26, student).

*Who asks a farmer about anything?!* (man, 27–29, farmer).

Those who believe that they can still act to influence the environment, see their opportunities for action in internal strength, thinking that their personal characteristics give them strength for changes, despite the obstacles in the social environment:

*I am powerful* (man, 24–26, car mechanic)

*I can, if I work, I will earn for a living, and if I don't, then I won't earn* (man, 27–29, [unemployed])

<sup>13</sup> According to the author (Mihailović, 2004, p. 19), this involves the total social crisis, the breakup of Yugoslavia, wars, the decline of the economic system, the decline of social institutions, destruction of values etc.

<sup>14</sup> Events and experiences significantly influencing age groups and leading to similar responses and similar conduct (Mihailović, 2004, p. 24).

Although there is no statistically significant difference, men show more self-confidence regarding the possibility of their own influence on the environment. There are also certain age differences (although not statistically significant) – the youngest and the oldest respondents think that they are the least influential,<sup>15</sup> i.e. they emphasize having the least capacities, opportunities and channels for being influential. The youngest ones explain it by their age, while the oldest ones explain it by their discouragement.

The young people's vision about the future of Serbia in the next ten years is extremely negative ([Chart 1](#)), which can be seen from their projections regarding the economic and political spheres, as well as the continuation and strengthening of negative demographic trends:

*Popularly speaking, it is "as black as it gets". I think that life will be much worse than now. I predict further and more visible decline in the citizens' standard, increasing corruption and general anarchy. I also predict further tensions in Kosovo, Sandžak and Vojvodina, as well as secessionist aspirations of these regions, caused by the poor standard of the citizens living there. I also think that the majority of the population from Eastern Serbia and from the south will move to urban centres, thus additionally burdening the infrastructure of those towns and reducing the standard and quality of life in them. That is what puts us into a vicious circle, where people from villages will encumber towns, and whole Serbia will be concentrated in 3–4 cities (Belgrade, Novi Sad, Niš) (man, 27–29, [unemployed]).*

*In the civil war (man, 24–26, waiter).*

*Belgrade pashaluk, because Serbia does not have a worse enemy than itself (man, 27–29, [unemployed]).*

*It is hard now, but I think it will be even worse. People are told too many lies and nothing specific is obviously done to make things better (man, 21–23, farmer).*

*It won't exist any more. All Serbs will fit under one plum tree (man, 27–29, economist).*

On the other hand, only fifth respondent is optimistic about the future of the country:

*There are few thefts in the public sector and business and activities of the country are more efficient (man, 24–26, student).*

*I can see us at the threshold of joining the European Union, with much lower unemployment and more a more tolerant society (woman, 18–20, unemployed).*

The presence of statistical correlation to sex and age has been examined, and a significant correlation has been established only to sex, while the contingency coefficient shows that such correlation is weak ( $p=.002$ ,  $C=.169$ ). More men than women have a firm stand regarding the future of the country, while among women there is a larger number of those unable to make an assessment or thinking that the situation will remain unchanged.

Despite the pessimistic predictions regarding the future of the society on the whole, young people show much more optimism in the expectations regarding their own future (as many as 79.2% respondents). Some of these "personal" optimists believe that their inner strength is stronger than the obstacles they encounter in social reality:

*I don't do things rashly. I am cautious and do not take any risks. I believe in myself. I have no prejudice of cultural nature (man, 24–26, student).*

---

<sup>15</sup> Among the respondents aged 18–20, as many as 65% believe that they have no influence on events in their environment. The same is claimed by 64.9% respondents aged between 27 and 29.

*Because I am young and healthy, and I want to progress in every respect* (man, 21–23, farmer).

*Because I believe in myself and I think I can do a lot thanks to my efforts and work* (woman, 18–20, student).

*I still hope to get a job only because I am educated, and not through a political party or by actually buying a workplace* (woman, 24–26, student).

Others associate their optimism with their children and family:

*Because I have someone to fight for in the face of problems brought by life* (man, 27–29, farmer).

*Because I am an optimist by nature, especially now when I am about to have my second child, there is no room for pessimism!* (woman, 27–29, unemployed).

*I hope I will manage to find a job in my profession. I have two wonderful children and it is absolutely enough for me* (woman, 21–23, student).

*I have someone to take care of and I mustn't be pessimistic – and I don't want to be pessimistic either* (woman, 27–29, housewife).

No statistical correlation between the feeling of optimism/pessimism and sex of the respondents has been established, but it is present regarding age. Pessimism about the expected future increases with age – as young people face specific life problems and opportunities of their resolution, their trust in better future decreases ( $p=.001$ ,  $C=.183$ ). Those who see their future pessimistically most often state that it is due to the expected poor situation in the whole society:

*Because even when I finish the faculty and find a job (if possible), I won't be able to live from a small salary!!!* (man, 27–29, student).

*Because of the overall crisis, high unemployment rate, poverty... Student can't guarantee their future or employment unless they can pull really thick strings. And that is rare too* (woman, 24–26, student).

*Because no one can even make out better or normal times; I have no idea how this will end, but definitely it won't be for the better* (man, 24–26, farmer).

Young people are most interested in topic/issues from their everyday life, and they see their immediate environment as space in which they can move first. The greatest problem encountered by village youth is the impossibility to find a job (40.2% respondents). In addition, the most important problems encountered by village youth include: the absence of the conditions for having a social life (10.4%), apathy, the lack of ambition and interest among young people (9%), poor material and social position of village youth (8.6%) and the absence of basic living conditions (7.6%).<sup>16</sup> There are certain differences in the perception

<sup>16</sup> Apart from these, the following problems are also listed by village youth: a) being uninterested in dealing with agriculture, b) poor schooling and education conditions, as well as general insufficient education of village youth, c) poor transport links with city centres, d) small town mentality and primitivism, e) low income in agriculture, e) wide use of alcohol and drugs, f) parents exerting pressure in terms of dealing with agriculture, g) finding a spouse. Only 2.4% respondents think that village youth has no problems.

of problems depending on sex and age<sup>17</sup> – there are fewer girls who list the impossibility of finding a job as the key problem (46.3%), while as problems they more often emphasize the impossibility of having a social life (56%) and the inability of getting adequate education (66.7%). All other problems are more often emphasized by young men. As their age increases, the respondents tend to point out the impossibility of finding a job, young people's lack of interest in agriculture, as well as the apathy of village youth<sup>18</sup> as main problems. Those who are still in the process of education in most cases point to aggravated schooling conditions for village youth. One of the greatest problems seen by the youngest respondents is the lack of sufficient adequate contents for social life in villages.

Main problems can be grouped into three basic categories. The first one includes the problems deriving from the characteristics of young people in villages. Here the respondents point to young people's lack of education/qualifications, lack of ambition, their apathy, laziness and bitterness:

*The greatest problem is that a very low percentage of young people who do not deal with agriculture (they do not want to although they could) are ambitious and actually succeed in life, while many of them expect their families to support them all their lives. They are mostly unqualified and do insufficiently paid jobs. Even those jobs are hard to find (man, 24-26, farmer).*

*Laziness, poor upbringing, glumness, limitation, boredom...* (woman, 24–26, student)

A number of the respondents associate these negative characteristics of village youth with excessive parental protection.<sup>19</sup>

The second group of problems faced by village youth are those caused by external factors:

*1. Being dulled by media reports, traditionalism, nationalism, cultural degradation, sensationalism, materialism, political party affiliation, false authority; 2. Few opportunities for progress (because it is expensive in all respects); 3. Poor socialization and solidarity of young people; 4. Poor employment opportunities (as well as poor rights of employees); 5. There is no honesty about any social and youth initiatives (everything is politicized); 6. No one trust others (when a project is planned); 7. upbringing is dogmatized (no thinking or critical reviews)* (man, 24–26, student).

The third group includes problems of internal type, i.e. those deriving from the very way of life in villages:

*Living here is rather hard; there are rats and mice, frogs and pigs with tusks. There are no young people any more, only vagabonds* (man, 24–26, artisan)

*Alcohol, social media, no job vacancies, no money...* (man, 27–29, medical technician)

---

<sup>17</sup> Namely, young people's sex and problem perception are in statistically significant correlation of poor intensity ( $p=.000$ ,  $C=.275$ ), and regarding sex, certain problems are perceived as the most relevant. The perception of the greatest problems of village youth and age are in statistically significant correlation of medium intensity ( $p=.000$ ,  $C=.381$ ).

<sup>18</sup> In the majority of cases, stated by the respondents from the oldest category (27–29).

<sup>19</sup> *Overprotection by parents, no sense of responsibility, no ambition...* (man, 24–26, locksmith).

*Fitting in with the environment, expressing your own opinion, with no influence of older people, commuting to town because of schooling, demographic isolation (village youth – city youth) etc.* (woman, 18–20, secondary school student)

The respondents are mostly dissatisfied with the manner in which our society resolves the problems of village youth ([Chart 2](#)).<sup>20</sup> However, no matter how dissatisfied they may be with the current situation, the majority of the respondents are not ready to take active part in the resolution of the problems directly concerning them<sup>21</sup> (58.0% of the respondents stress that they would not personally get involved in resolving of youth problems in their villages). In a way, the situation is paradoxical – awareness of problems or direct suffering of their consequences will not result in youth activism in villages. It points to pronounced social-psychological apathy of youth, the absence of faith in strength and power acting on one's own. The negative experience of own activist potentials (summed up in the statement “Well, there is no point”) is the consequence of the following:

- perception of available means and support necessary for action (*Because I believe that in the village itself I couldn't do anything on my own. I need some outside help, from the city, the municipality and, above all, the government* [man, 27–29, worker]. *No, because people would never be able to understand and see your efforts and sacrificing properly, but they would misinterpret it* [man, 24–26, warehouse keeper]. *No, because there is not a necessary number of people and support for resolving all the problems of young people* [woman, 21–23, laundry attendant]);
- former activist experiences (*No. I have tried and there is no point.* [man, 27–29, electrical engineer]);
- personal life situation and plans for the future (*Because I have too many private problems so I have no strength to resolve the chaos!* [woman, 24–26, unemployed]. *No, I am planning to go away* [woman, 18–20, secondary school student]. *I have no time because I support two children...* [man, 27–29, unemployed]);
- no desire to accept responsibility (*No, I won't accept that responsibility* [man, 18–20, unemployed]. *No, because I don't like resolving other people's problems* [man, 27–29, unemployed, Faculty of Technical Sciences]);
- understanding the role of others in problem resolution of youth (*There are professionals in charge of it* [woman, 18–20, secondary school student]);

<sup>20</sup> Further analyses have shown only the presence of a statistically significant difference of poor intensity in the degree of satisfaction with the problem resolution of village youth according to sex ( $U=28041$ ,  $z=-2.068$ ,  $p=.039$ ,  $r=.092$ ). Statistically significant correlations between the satisfaction with the problem resolution of village youth and age, although initially established by Kruskal-Wallis test ( $p=.024$ ), were not confirmed later (according to the Bonferroni correction, this statistical correlation is lost because  $\alpha=.0082$ ). It is the same in case of work activity ( $p=.010$ ,  $\alpha=.002$ ). The tests show that there is no statistically significant correlation with the degree of education either.

<sup>21</sup> No statistically significant correlation has been established between readiness for engagement and sex, age, work activity or marital status. It has transpired that, regarding readiness for engagement, there is a statistically significant correlation only with the degree of education, whereas it is of poor intensity ( $p=.051$ ,  $C=.165$ ).

- perception of general social circumstances, i.e. the system support of institutions (*No, because no engagement has the support of the society at all* [woman, 24–26, student]; *No, because I don't want to be a member of any political party* [man, 24–26, waiter]; *Because I think it takes another hundred years if someone starts putting in effort for resolving the problems of village youth, to make things better for them and encourage them to stay in their villages* [man, 24–26, farmer]).

In that way young people get even deeper into the vicious circle of hopelessness, while their position and perception of own power become a typical expression of self-restricting competencies due to internalized inhibitions (Tomanović & Ignjatović, 2004). At the same time, this confirms as well as deepens social exclusion of village youth.

On the other hand, those who show interest and readiness regarding activism (42%) mainly point out that they would rather carry out than create an activity, they do not have initiatives, although they would be glad to participate in its realization (*If there is a program for improving young people, I would definitely support it* [man, 24–26, locksmith]). The main reasons directing them in favour of activism are:

- personal ambitions (*Yes, because I am ambitious and I think that young people in the village deserve better living conditions than the current ones and they would know how to appreciate it* [woman, 18–20, unemployed]);
- better life of future generations (*Yes, for my own sake, but for the sake of future generations and my children* [man, 21–23, private entrepreneur]);
- personal responsibility towards others/the community (*I feel responsible if I notice a problem; and if I think I know how to resolve it, I will do it* [man, 24–26, student]; *Fighting for general good, we also fight for our own good* [man, 24–26, educator]; *In order to improve the life of young people, children and all others living in the village* [man, 27–29, farmer]).

To some, activism is actually possible, but only under certain conditions (e.g. enough free time, direct personal benefit, older age).

When asked what should be done to reduce/prevent village youth from leaving, most respondents answered that it was necessary to provide better employment opportunities (39.2% respondents), i.e. greater chances for finding and keeping a job in the village, as well as greater incentives for the development of agriculture (48%):

*It is necessary to open a company for processing agricultural products, a dairy, for example, so that young people would stay in the village because they would have jobs, they would earn money and have good living conditions. In our village (Jaša Tomić – added by the author) there was an enterprise, a forge, which employed about 500 workers. It was sold and closed down. There were three large companies that were also sold. The workers lost jobs and that is why they are leaving the village. It is a great mistake to sell and close down these companies* (man, 21–23, farmer).

*Give an opportunity to the development of independent businesses, reduce paperwork in that procedure and give subsidies...* (man, 24–26, student).

In addition, the respondents believe that better living conditions should be ensured in the village in general (14.4%). Moreover, they often compare village life to city life:

*They should be provided with everything city people have and village people don't: jobs, education, freedom of speech and expression, bigger salaries in comparison to the city etc.* (man, 21–23, private entrepreneur)

*Everything, from A to Z* (woman, 18–20, student)

*It is necessary to employ young people, provide them with better living conditions, going in for sports or some other obligations. They should be involved in active decision-making about what to do and how to improve living conditions* (man, 24–26, warehouse keeper)

*Equal treatment of the city and the village. If those from the city can fight for their rights and needs of their own neighbourhood, and the whole city, we in the villages must be enabled to do so too... We will create living conditions on our own so that no reverse process is possible – from the city to the village* (man, 24–26, educator)

Other suggestions for improving the position and staying of village youth are: providing them with a better social life and entertainment; providing them with better schooling conditions, making people act; giving larger political authorities to village communities; changing government policies towards the village; stimulating the development of independent business and improving transport links with city centres.<sup>22</sup> It can be seen that the structure of the suggestions corresponds to the structure of identified problems encountered by village youth. Every tenth respondent thinks that young people cannot and should not be prevented from leaving villages, and also that nothing needs to be done.<sup>23</sup>

## Conclusion

The research results confirm the original general hypothesis, as well as the special ones. In more than one half of the cases, young people from rural regions consider themselves unable to affect changes in their environment. However, not all these attitudes can be ascribed to the low self-efficiency assessment, because it can be seen that part of inhibitions also derive from the problems of the social environment (seen as corrupted and distrusted by young people). Regardless of the reasons, young girls find themselves less powerful in comparison to young men in initiating such activities. Furthermore, it has been observed that disappointment and concern increase with age.

Young people in villages face numerous problems, predominantly the impossibility of finding a job, poor conditions for having a social life, as well as the problem of apathy, lack of ambition or interest among young people. In their local communities, they are bothered by small town mentality and primitivism. They believe that young people in rural

---

<sup>22</sup> There is no statistically significant correlation between the structure and sex, age and degree of education. A statistically significant correlation of medium intensity has been established with work activity ( $p=.000$ ,  $C=.480$ ), where it is interesting that the proposal of a better employment opportunity is in the majority of cases given by the employed, while the unemployed are mostly of the opinion that better living conditions should be created in the village.

<sup>23</sup> *Nothing, I pray to God that everyone goes to town!* (man, 27–29, unemployed). *I don't believe that anything could be done because it is not only the problem in Serbia, but in the whole world. Young people don't like living in villages. They will always leave villages, whether you like it or not* (man, 27–29, unemployed).



communities have worse social chances. In the largest number of cases, they are not satisfied with the manner in which the society resolves the problems encountered by them. However, no matter how dissatisfied they may be with the current situation, the respondents did not show substantial readiness for social activism and participating in problem resolution.

The obtained findings correspond to the results of previous modern research (Tomanović & Stanojević, 2015; Popadić, Pavlović, Mihailović, 2019), as well as the research from the socialist period (Šiber, 1977). Although it might be expected that youth activism in villages was more pronounced in the socialist period (due to a different value system in which collectivity still has an advantage over individual), it is not the case. Political activism of village youth at the end of the 1970s (both formal and informal) was “rather weak” (Šiber, 1977, p. 185). Young people in villages rarely spoke about politics with their family members and friends, while they spoke somewhat more often about social topics with their co-workers or schoolmates (Šiber, 1977). This indicates that political activism of village youth in the socialist period was more often party-dictated, and less often an expression of their authentic need.

Nowadays, the majority of young people in villages fit into the model of political passivity<sup>24</sup> – therefore, there is a certain interest among them, (partially) accompanied with the clearly defined attitudes about certain social problems, but mostly they are not ready to act. This can be explained by their distrust in the political system or social institutions in general, as well as by the feeling of political inferiority, or the lack of political power that could provide them with the influence on decision-making and policy creation.

Based on the above, we can conclude that village youth is characterized by the lack of authenticity, completeness and realization. Self-alienation is seen as a general experience of failure; there is dissatisfaction with oneself and one’s own life path, the loss of life zeal, the sense of reification, emptiness and absurdity (Kuzmanović et al., 1988, p. 76). That leads us to the fact that the young people’s need for self-actualization is most often fulfilled at the level of self-promotion.

In some respects, the youth activism practice in rural regions has the features of a “vicious circle” – namely, the research results have confirmed that young people encounter numerous problems and obstacles in their resolution. That aggravates and further slows down their transition into adulthood. Postponing the transition from one “life stair” to another causes a (further) feeling of dissatisfaction, disappointment and helplessness, which only intensifies youth passivization and privatization<sup>25</sup>. Consequently, passivization only intensifies the problems faced by young people.

Since (in)formal forms of civil activism in the resolution of local, everyday problems of the “small” man are expanding in comparison to traditional political activism, a question arises about the adequacy of the actual political socialization of youth. Nowadays, youth needs new and different forms of political socialization that are based more on personal

---

<sup>24</sup> By combining the political interests of individuals and their orientation towards action, Barnes and Kasse (1979; according to Dušanić, Lakić, Turjačanin, 2017, p. 38) distinguish four models of political action ([Scheme 1](#)).

<sup>25</sup> In that respect, it can be concluded that slightly more pronounced personal optimism of young people is to be interpreted as an additional confirmation of the privatization of life, i.e. the creation of own microworld, self-isolation as a defence mechanism from far from promising rural reality.

freedoms and rights<sup>26</sup>. The essence of such socialization would be if the modern concept of the citizen, implying certain civil, political and social rights and obligations (Čičkarić, 2006, p. 51) could be adequately brought closer to young people.

It is also important to mention that no matter how ready the youth from rural regions might be to become involved in problem resolution, such type of local engagement would not be sufficient. Local communities do not have enough political power or capacities and resources to struggle in that direction on their own, with no support of adequate regional and national politics.

#### REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА:

- Beck, U. (2007). Beyond class and nation: reframing social inequalities in a globalizing world. *The British Journal of Sociology*, Vol. 58 (4).
- Beck, U. (2011). *World Risk Society. In search of lost security*. Novi Sad: Akademska knjiga [In Serbian]
- Bogdanov, N. (2015). *Rural development and rural policy*. Beograd: Poljoprivredni fakultet [In Serbian]
- Cvejić, S., Babović, M., Petrović, M., Bogdanov, N., Vuković, O. (2010). *Social exclusion in rural areas of Serbia*. Beograd: UNDP [In Serbian]
- Čičkarić, L. (2006). *Social change and generational policy*. Beograd: Rad [In Serbian]
- Čičkarić, L. (2007). Youth and new politics – global changes – local lives. *Sociološki pregled* Vol. 41 (2), 251–264. doi. [10.5937/socpreg0702251C](https://doi.org/10.5937/socpreg0702251C) [In Serbian]
- Čikić, J. (2013). Social vitality in researching rural development. *Matica Srpska Journal of Social Sciences* 63 (143), 293–306. DOI: [10.2298/ZMSDN1343293C](https://doi.org/10.2298/ZMSDN1343293C) [In Serbian]
- Čikić, J., Bokić, J. (2014). Quality of life in rural areas. *Matica Srpska Journal of Social Sciences* Vol. 64 (147), 235–249. doi. [10.2298/ZMSDN1447235B](https://doi.org/10.2298/ZMSDN1447235B) [In Serbian]
- Dalton, R. J. (1996). *Democracy and its Citizens: Patterns of Political Change*. UC Irvine: Center for the Study of Democracy. Retrieved from: <https://escholarship.org/uc/item/9pn25985>
- Dalton, R., Klingemann, H. (2007). Citizens and political behaviour. In: R. Dalton, H. Klingemann (eds.). *Oxford Handbook of Political Behaviour*. (3–26). UK: Oxford University Press
- Dušanić, S., Lakić, S., Turjačanin, V. (2017). *Civic engagement and political participation of the youth: A psychological approach*. Banja Luka: Friedrich Ebert Stiftung [In Serbian]
- Fieldhouse, E., Tranmer, M., Russell, A. (2007). Something about young people or something about elections? Electoral participation of young people in Europe: Evidence

<sup>26</sup> To that end, it is necessary to consider which and what sort of form of expressing political opinions and political will and attitudes would be suitable for a modern young person, since the general trend of dormant and uninterested voters records a certain shift from election decision-making on the basis of party-affiliated social groups. A more individualized and inward-oriented style of political choice is necessary.

- from a multilevel analysis of the European Social Survey. *European Journal of Political Research* Vol. 46 (6), 797–822. doi: [10.1111/j.1475-6765.2007.00713.x](https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2007.00713.x)
- Forbrig, J. (2005). *Revisiting youth political participation: Challenges for research and democratic practice in Europe*. Strasbourg: Council of Europe
- Gracia, E., Herrero, J. (2004). Determinants of social integration in the community: an exploratory analysis of personal, interpersonal and situational variables. *J. Community. Appl. Soc. Psychol.* 14. 1–15. <https://doi.org/10.1002/casp.746>
- Janković, D., Novakov, M. (2019). *Serbia and rural development – rural sociological review*. Novi Sad: Poljoprivredni fakultet [In Serbian]
- Kuzmanović, B., Mihailović, S., Zajić, G. (1988). *Youth and unemployment, The social consequences of unemployment*. Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije
- Mihailović, S. (2004). Taking away the future – The youth of Serbia in the waters of transition. In: Nikolić, M., Mihailović, S. et al. (eds.). *Young people lost in transition*. (17–38). Beograd: Centar za proučavanje alternativa
- Miladinović, M. (2010). *Old rural people – rural sociological analysis in the villages of Middle Banat*. Novi Sad: Poljoprivredni fakultet [In Serbian]
- Norris, P. (2004). Young People & Political Activism: From the Politics of Loyalties to the Politics of Choice? In: *Civic engagement in the 21st Century: Toward a Scholarly and Practical Agenda* (1–32). USA: University of Southern California. Available at: [https://www.researchgate.net/publication/237832623\\_Young\\_People\\_Political\\_Activism](https://www.researchgate.net/publication/237832623_Young_People_Political_Activism)
- Patnam, R., (2008). *Bowling Alone, The Collapse and Reconstruction of the American Community*. Novi Sad: Mediterran Publishing [In Serbian]
- Popadić, D., Pavlović, Z., Mihailović, S. (2019). *Young people in Serbia 2018/2019*. Beograd: Friedrich-Ebert-Stiftung [In Serbian]
- Ruddock, E. (2015). *Youth and Media*. Beograd: Clio [In Serbian]
- Shucksmith, M. (2004). Conceptual Framework and Literature Review. In: B. Jentsch, M. Shucksmith (eds.) *Young people in rural areas of Europe* (8–25). Aldershot: Ashgate
- Spanning, R., Ogris, G., Gaiser, W. (2008). *Youth and Political Participation in Europe: Results of the Comparative Study EUYOUNPART*. Germany: Barbara Budrich Publishers
- Šiber, I. (1977). Political Socialization. In: Dilić, E. (ed.) *Village Youth Today* (173–191). Zagreb: Centar za sociologiju sela, grada i prostora Instituta za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu [In Croatian]
- Tomanović, S., Ignjatović, S. (2004). Young people in transition – between family of origin and family of procreation. In: M. Nikolić, S. Mihajlović (eds.) *Young people lost in transition*. Beograd: Centar za proučavanje alternativa
- Tomanović, S., Stanojević, D. (2015). *Young people in Serbia 2015. Situation, perceptions, beliefs and aspirations*. Beograd: Friedrich-Ebert-Stiftung [In Serbian]
- Ule, M., Živoder, A. (2012). Student youth in Slovenia – in search of a future. *Sociologija*, Vol. 54 (2), 315–332. doi.org/10.2298/SOC1202315U
- Zlatar, J. (2008). Reflexive Project of the Self by Anthony Giddens. *Revija za sociologiju*, Vol. 39 (3), 161–182. <https://hrcak.srce.hr/31617> [In Croatian]

## ПРИЛОГ/APPENDIX

Табела 1. Карактеристике узорка / Table 1. Sample characteristics

пол / sex	%
мушки / male	54,2
женски / female	45,8
старост / age	%
18–20	20,6
21–23	19,4
24–26	24,6
27–29	35,4
образовање / education	%
(непотпуна) основна школа / (incomplete) primary school	4,0
средња школа / secondary school	53,4
виша школа/факултет / college/university	12,6
мастер, магистар, доктор наука / master, MA, PhD	1,6
школовање и даље у току / ongoing schooling	28,4
радна активносћ / work activity	%
ученик/ца / pupil	10,4
студент/киња / student	16,6
запослен/а / employed	32,2
незапослен/а / unemployed	25,4
приватни предузетник / private entrepreneur	3,4
домаћица / housewife	4,2
пољопривредник/ца / farmer	7,8
брачни сјтајус / marriage status	%
неожењен/неудата / single	68,6
у браку / married	27,2
у ванбрачној заједници / cohabitating	1,8
разведен/а / divorced	1,4
удовац/удовица / widower/widow	1,0
родитељство / parenthood	%
без деце / without children	74,4
једно дете / single child	11,8
двоје деце / two children	10,8
троје и више деце / three or more children	3,0
сјтајинсјва / household type	%
чисто пољопривредно / agricultural	10,2
непољопривредно / non-agricultural	31,8
мешовито / mixed	58,0

Извор: резултати истраживања / Source: research results

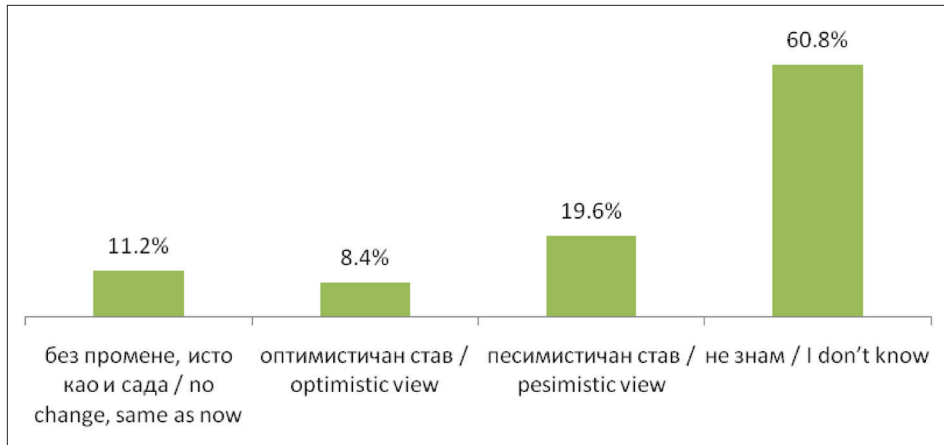
← НАЗАД

← ВАСК

Табела 2. Доминантна расположења испитаника (афективни доживљаји)  
/ Table 2. Respondents' dominant moods (affective experiences)

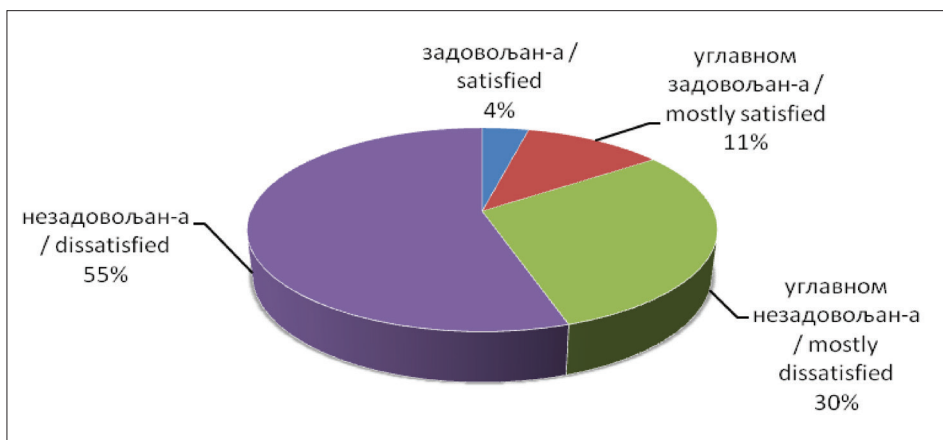
Расположење / Mood	Број / N <sup>o</sup>	%
Срећан-а / Happy	290	58
Мотивисан-а / Motivated	255	51
Депресиван-а / Depressed	49	9,8
Несигуран-а / Insecure	97	19,4
Тужан-а / Sad	40	8
Уплашен-а / Frightened	41	8,2
Полетан-а / Dashing	55	11
Забринут-а / Worried	191	38,2
Фрустриран-а / Frustrated	36	7,2
Разочаран-а / Disappointed	110	22
Амбициозан-а / Ambitious	203	40,6
Безвољан-а / Listless	48	9,6
Љут-а / Angry	80	16

Извор: резултати истраживања / Sources: research results



Графикон 1. Став младих у селу о будућности Србије у наредних десет година (%) / Chart 1. Young rural people's opinion about Serbia's future in the next ten years (%)

Извор: резултати истраживања / Sources: research results



Графикон 2. Задовољство испитаника решавањем проблема младих у селу / Chart 2. Respondents' satisfaction with solving the problems of young people in villages

Извор: резултати истраживања / Source: research results

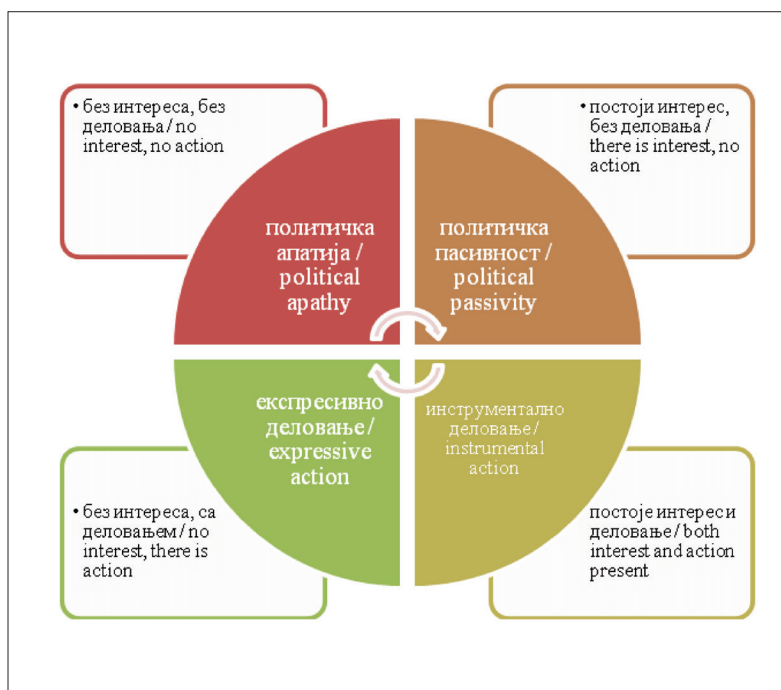


Схема 1. Модели политичког деловања / Scheme 1. Models of political action

Извор: Barnes & Kasse, 1979; према: Dušanić, Lakić, Turjačanin, 2017, стр. 38

/ Source: Barnes & Kasse, 1979; according to: Dušanić, Lakić, Turjačanin, 2017, p. 38